

INDSATSPLAN

Haderslev Kommune

Kæmpebjørneklo

2024

Hvorfor en indsatsplan?

Indsatsplanen fastsætter bestemmelser for bekæmpelse af kæmpebjørneklo i Haderslev Kommune, hvor hele kommunen er indsatsområde. Indsatsplanen er gældende fra 2024.

Kæmpebjørneklo er en invasiv planteart, der ikke er hjemmehørende i Danmark.

Med vedtagelsen af denne indsatsplan forpligtes både offentlige og private lodsejere til at bekæmpe planten, der hvor den vokser i indsatsområdet Haderslev Kommune. Pligten gælder både ejere og brugere (dvs. også lejere og forpagtere) af arealerne.

Formål

Danmark har underskrevet Biodiversitetskonventionen, der bl.a. foreskriver: "At udrydde fremmede arter, der truer økosystemer, levesteder eller arter". Derudover er der gennem Bernkonventionen udarbejdet en strategi for invasive arter (herunder kæmpebjørneklo). Begge aftaler er med til at danne rammen omkring den danske handlingsplan for biologisk mangfoldighed og naturbeskyttelse i Danmark.

Kommunerne er forpligtiget til at indgå i den samlede naturovervågning og naturforvaltning af invasive arter, hvilket betyder, at der bør udarbejdes konkrete forvaltningsplaner for udvalgte problemarter.

De tre store bjørnekloarter kæmpebjørneklo (*Heracleum mantegazzianum*), rundlobet bjørneklo (*Heracleum sosnowskyi*) og hårfrugtet bjørneklo (*Heracleum persicum*) er alle invasive planter. Kæmpebjørnekloen er almindelig overalt i landet og er den eneste invasive planteart omfattet af lovgivning.

Målet med denne indsatsplan er at hindre udbredelse af kæmpebjørneklo og at udrydde alle nye som gamle forekomster af planten. Målet nås ved, at de enkelte planter af kæmpebjørneklo slås tidligt ihjel, og at ingen af planterne smider frø. Hvor der har været bestande, kan der være frøbanker i jorden, som i mange år endnu kan give anledning til nye planter.

Lovgrundlag

Grundlaget for denne indsatsplan er Bekendtgørelse nr. 842 af 23. juni 2017 om bekæmpelse af kæmpebjørneklo. På baggrund af bekendtgørelsen kan kommunen vedtage en indsatsplan som pålægger ejere eller brugere af arealer, hvor der findes kæmpe-bjørneklo, at bekæmpe planten i overensstemmelse med indsatsplanen.

Pligt til bekæmpelse

Med denne vedtagne og offentliggjorte indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo, kan Haderslev Kommune pålægge lodsejere effektivt at bekæmpe planterne. Hvis der efter dialog og myndighedshåndhævelse ikke bliver bekæmpet effektivt, kan kommunen efterfølgende sætte bekæmpelse i gang på lodsejers regning.

Hvis en lodsejer for eksempel kan vise en forpagtningskontrakt, der siger, at forpagter har overtaget bekæmpelsespligten, har kommunen hjemmel til i stedet at påbyde bekæmpelse og efterfølgende opkræve eventuel betaling for udført bekæmpelse over for forpagteren.

Haderslev Kommune og andre offentlige lodsejere har også pligt til at bekæmpe på egne arealer.

Kontrol

For at sikre en effektiv og målrettet indsats af indsatsplanens bestemmelser, kan kommunen som myndighed kontrollere bekæmpelsen på arealer omfattet af indsatsplanen. Kommunen har derfor til enhver tid, mod behørig legitimation, adgang til arealer omfattet af indsatsplanen.

Påbud

Hvis ikke indsatsplanens bestemmelser og tidsfrister overholdes, kan kommunen udstede påbud om bekæmpelse. Kommunen skal give lodsejeren en frist på minimum 14 dage til at foretage bekæmpelsen. Det skal fremgå af påbuddet, hvornår kommunen vil foretage kontrol og at kommunen kan foretage bekæmpelsen for lodsejers regning, hvis ikke fristen overholdes. Efterkommes påbuddet ikke, kan ejeren ligeledes straffes med bøde og kommunen kan indgive en politianmeldelse.

Klagemulighed

Afgørelser (påbud)

Der kan klages over afgørelser truffet i henhold til denne indsatsplan for bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Klagen skal sendes senest fire uger efter datoen for modtagelse af afgørelsen. Klagen skal sendes til Haderslev Kommune, Chr. X's vej 39, 6100 Haderslev eller på mail til naturogvand@haderslev.dk med emnet "Bjørneklo klage".

Haderslev Kommune skal herefter, sammen med kommunens bemærkninger, sende klagen videre til afgørelse hos Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsens afgørelse vil være endelig, og den kan ikke påklages til anden myndighed. Man skal være opmærksom på, at en klage ikke har opsættende virkning. Det vil sige, at eventuelle påbud om bekæmpelse skal overholdes, uanset om der klages eller ej.

Indsatsplan

Der kan klages over indsatsplanens overensstemmelse med de i bekendtgørelsens § 2 stk. 2 angivne indholdsmæssige krav. Landbrug og Fødevarer, samt Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet ved deres hovedorganisationer er klageberettiget. Klagefristen er fire uger efter den endelige offentliggjorte indsatsplan og skal sendes til Haderslev Kommune, Chr. X's vej 39, 6100 Haderslev eller på mail til naturogvand@haderslev.dk med emnet "Bjørneklo klage".

Haderslev Kommune skal herefter, med kommunens bemærkninger, sende klagen videre til afgørelse hos Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsens afgørelse vil være endelig, og den kan ikke påklages til anden myndighed.

Kæmpebjørnekloens biologi

Kæmpebjørneklo er en skærmplante. Den bliver normalt 2-5 meter høj og har op til tre meter lange håndfligede blade. Langt de fleste kæmpebjørneklo i blomst, er væsentlig større end andre skærmplanter (ofte over 1,5 meter høj).

Stænglerne bliver 5-10 cm. i diameter og er alt fra plettede til ensfarvede rødviolette. Planter, der lige er spiret frem, har runde blade, men bladene bliver efterhånden takkede, og fuldt udviklede blade er fligede og stærkt takkede.

Kæmpebjørnekloens blomster er hvide og sidder i skærme i toppen af stænglen. Skærmene er ca. 50 cm brede med 50 til 150 grene. Der kan være mere end 80.000 blomster på en enkelt plante. Blomstringen sker fra juni-august.

Fra juli danner bjørnekloen frø og i gennemsnit sætter en plante omkring 20.000 frø. De grønne elliptiske spaltefrugter dannes fra juli, hvorefter de tørrer ind og bliver brunlige med mørkebrune oliekanaler.

Kæmpebjørneklo kan danne levedygtige selvbestøvede frø, hvilket betyder, at en enkeltstående plante selv kan etablere en ny koloni. Størstedelen af frøene ender tæt ved moderplanten indenfor en radius af fire meter. Nogle frø kan dog spredes langt omkring i omgivelserne. Planten vokser ofte langs vandløb, og frøene kan flyde over store afstande, ligesom de blæses langt omkring hen over frossen eller snedækket jord, og flyttes ligeledes ved transport af jord, eller ved at sætte sig i pelsen fra dyr.

Planten er hurtigvoksende, hvilket vil sige at den kan opnå total dominans og udkonkurrerer andre planter i de naturområder, hvor den spreder sig. Den udgør dermed en trussel mod den biologiske mangfoldighed, fordi den breder sig voldsomt og fortrænger den naturlige vegetation, hvilket fører til en ensartet og artsfattig natur. Samtidig har kæmpebjørneklo en giftig plantesaft, der kan give forbrændinger og kraftigt udslet på huden, hvis man kommer i berøring med saft fra planten og huden derefter udsættes for sollys. Huden kan derefter være følsom over for sollys i årevis. Det svider ikke at få plantesaft på huden, og derfor skal man være særligt opmærksom og dække sin hud godt til, hvis man er i kontakt med kæmpebjørneklo.

Forvekslinger

Kendetegn for kæmpebjørneklo

- Størrelsen. Kæmpebjørneklo er relativt stor sammenlignet med andre skærmplanter
- De store grove grundblade
- Den karakteristiske lugt, som kan beskrives som svagt kemisk
- Bladstilkens røde pletter og stive hvide hår.

Skærmplanter med lignende udseende

Kæmpebjørneklo kan især om foråret forveksles med andre skærmplanter. Det gælder fx:

- Strand-kvan ([Strand-Kvan - Angelica archangelica ssp. litoralis](#) – [naturbasen.dk](#))
- Skov-angelik ([Angelik - Angelica sylvestris](#) – [naturbasen.dk](#))
- Almindelig bjørneklo ([Almindelig bjørneklo - Heracleum sphondylium ssp. sphondylium](#) – [naturbasen.dk](#)).

Krav til bekæmpelse

Der er beskrevet flere metoder til bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Ligeegyldigt hvilken metode der vælges, skal der følges op på bekæmpelsen flere gange i løbet af vækstsæsonen. For at være effektiv, skal bekæmpelsen starte tidligt på sæsonen. En tidlig indsats er en simpel måde at opnå effektiv bekæmpelse på. Planten er i det tidlige stadie lettere at bekæmpe og så er den mere sårbar, så man ved en tidlig indsats ofte undgår en senere bekæmpelse.

Planterne vil normalt blomstre fra midten af juni og cirka en måned frem. Hvis man slår planten ned i løbet af vækstsæsonen, kan den sætte såkaldte panikskud fra roden. Skuddene sætter nogle gange blomster med et senere blomstringstidspunkt end hovedplanten. Opfølgning efter bekæmpelse (ca. 2-3 uger) foretaget i foråret og tidlig sommer er derfor særdeles vigtig, men det er også meget vigtigt, at der følges op på bekæmpelsen flere år i træk, da der kan ligge spiredygtige frø i jorden i mange år.

Valg af metode og vejledning til bekæmpelse

Det er vigtigt at være vedholdende, så man mindst 4 gange i sæsonen kigger efter bjørneklo og bekæmper, hvis der er nogen. Det skal gøres så længe, der er kæmpe-bjørneklo men også i nogle år efter.

Alt afhængig af bestandsstørrelsen er følgende metoder til bekæmpelse af kæmpebjørneklo mest effektive:

Enkelte planter og små bestande (< 20 stk.)

- Rodstikning
- Skærmmkapning

Spredte eller mellemstore bestande (20-150 stk.)

- Rodstikning
- Skærmmkapning
- Afgræsning
- Slåning

Store bestande (>150 stk.)

- Skærmmkapning
- Afgræsning
- Slåning
- Afdækning
- Sprøjtning

Lovgivningsmæssige restriktioner for sprøjtning og jordbearbejdning

Vær opmærksom på, at naturområder og områder med vedvarende græs som f.eks. enge, overdrev og moser kan være beskyttede af lovgivningen, og derfor ikke må sprøjtes eller jordbearbejdes. Ligeledes er der restriktioner for jordbearbejdning og sprøjtning i bræmmer langs vandløb.

Du kan finde en vejledende registrering af beskyttet natur i kommunen på [Kort - Haderslev Kommune](#), hvor beskyttede naturtyper-temaet slås til under laget "Natur". Du er også altid velkommen til at kontakte kommunens afdeling for Natur og Vand, hvis du er i tvivl.

Hvad er tilladt i randzonen?

Du kan uden at søge dispensation bekæmpe kæmpebjørneklo i randzonen med f.eks. rodstikning, skærmapning eller målrettet sprøjtning i det omfang, der er behov for det. Vejledning om randzoner og kompensation kan findes her: [Vejledning om randzoner \(lbst.dk\)](http://lbst.dk).

Ved sprøjtning skal du være opmærksom på, at det ikke må forurene vandet i søen/vandløbet (Miljøbeskyttelseslovens §27).

Metoder

Rodstikning

Rodstikning udføres normalt med en almindelig skarpsleben spade. Rodstikning skal finde sted i det tidlige forår og gentages midt på sommeren. Det anbefales, at roden hugges over mindst 10 cm. under jordoverfladen. De afskårne dele af planten trækkes op af jorden og efterlades til udtørring (husk at fjerne eventuelle blomsterskærme og bortskaf dem til forbrænding). Metoden er meget effektiv, men arbejdskrævende, og anbefales derfor kun til enkelte planter eller mindre bestande. **Arbejdet udføres i april-maj med opfølgning i juni.**

Skærmapning

Ved mindre områder kan skærmapning være effektiv, men metoden forhindrer sjældent frøproduktionen på grund af plantens store evne til genvækst. Planter, hvor de blomstrende skærme fjernes, gendanner let nye blomsterstande (panikskud) og levedygtige frø. Tidspunktet for skærmapningen er derfor afgørende. **Kapning af blomsterstandene bør finde sted i juni efter blomstring og før frømodning.** For tidlig kapning vil medføre genvækst af en ny skærm og produktion af frø. For sen kapning giver risiko for frømodning på de afskårne skærme. Skærmene bør derfor emballeres i tætte poser og afleveres til afbrænding. Skærmapning er mest effektiv, hvis den udføres, når den endestillede hovedskærm begynder at blomstre. Selv på dette tidspunkt vil en vis genvækst dog ikke kunne undgås, og alle bestande skal efterfølgende kontrolleres ved frømodning.

Afgræsning

Græsning har vist sig meget effektiv til bekæmpelse af store bestande af kæmpebjørneklo, samt bestande i utilgængeligt terræn. Det kræver dog, at arealet hegnes, og at der kan findes dyr til at afgræsse området (husk at fjerne planter udenfor hegnet manuelt).

Effekten svarer i princippet til slåning. Dyrene fjerner de fleste overjordiske plantedele, hæmmer fotosyntese og tømmer dermed den næring, der er oplagret i roden. Erfaringerne med husdyrgræsning stammer hovedsageligt fra brugen af får, men også kvæg finder planten meget velsmagende. Får og kvæg foretrækker unge, friske planter, og den mest effektive bekæmpelse opnås ved at starte græsningen tidligt i vækstsæsonen, når planterne er små. Græsningstrykket bør tilpasses tætheden af bevoksningen samt vækstsæsonen. Det anbefales at bruge en høj tæthed af dyr i foråret (20-30 får/ha), og sænke græsningstrykket i slutningen af juni (5-10 får/ha), når planterne er svækket, og det meste af plantebiomassen er fjernet.

Slåning

Mekanisk slåning er nyttig til større bevoksninger. Slåning kan f.eks. foretages med le, krattrydder, bjørneklojern (bk-jern) eller slagklipper. Planterne vil hurtigt danne nye skud, og **slåningen skal gentages 2-4 gange i løbet af vækstsæsonen** for at forhindre næringsoplagring i roden, efterfølgende blomstring og frøsætning. Hvis bestanden er lille, eller vokser et vanskeligt tilgængeligt sted, f.eks. langs vandløb eller på skråninger, kan planterne slås manuelt med le eller busktrydder.

Afdækning

En metode, som har vist sig at være meget effektiv til velafgrænsede bestande, er afdækning med sort plast. Manglen på lys og den høje temperatur, som opstår under plastikken, kan dræbe planterne i løbet af 1½ måned.

Plastikken udlægges på arealet i marts/april måned. Det er vigtigt at sørge for, at hele bestanden er dækket og du bør desuden tilse, at plastikken ikke blæser af eller der er planter, som skyder op igennem den. Efter at plastikken er fjernet bør arealet tilses regelmæssigt i en periode, så eventuelle overlevende planter kan rodstikkes.

Sprøjtning

Præcis punktsprøjtning med glyphosat kan være en effektiv metode til bekæmpelse af bjørneklo, men kun hvis det gøres rigtigt. **Det er vigtigt at sprøjte, mens planterne er i kraftig vækst, hvilket som tommelfingerregel vil sige, når planterne er 20-25 cm høje.** Glyphosat er godkendt til bekæmpelse af kæmpebjørneklo indtil 2 m fra vandløb og andre vådområder. Et par uger efter sprøjtningen bør man kontrollere, om alle planter er døde eller døende. Der er altid risiko for, at nye planter spirer frem, hvor de gamle stod, og man bør derfor holde øje med arealet resten af sæsonen. Følg altid sikkerhedsanvisningerne på emballagen. Hvis alle arter af planter i et område fjernes ved sprøjtning (sker ofte ved brug af glyphosat), kan frø fra kæmpebjørneklo hurtigt og uden konkurrence spire frem.

Sprøjtning bør så vidt muligt undgås og må f.eks. ikke foretages i naturtyper som enge og moser, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 uden forudgående dispensation fra kommunen. Der må heller ikke sprøjtes i andre områder med sprøjteforbud, f.eks. nogle fredede områder.

Anvendelse af sprøjtemidler bør derudover ske med omtanke, da kæmpebjørneklo ofte findes i og ved sårbare naturtyper som vandløb, moser og lignende.

Du bør være opmærksom på følgende:

- Afstandskrav til vandløb og søer. Se etiketten på sprøjtemidlet. Som udgangspunkt må der ikke anvendes pesticider på arealer beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Kontakt kommunen, hvis du er i tvivl eller ønsker tilladelse hertil.
- Brugen af sprøjtemidler bør som hovedregel undgås i en afstand af 300 meter fra drikkevandsboringer. Oplysninger om placeringen af drikkevandsboringer og anvendelse af sprøjtemidler kan fås ved henvendelse til kommunen.
- Inden for en radius af 10 meter omkring drikkevandsboringer må der under ingen omstændigheder bruges sprøjtemidler.

Tidsfrister

Sprøjtefri bekæmpelse

1. Første bekæmpelse (rodstikning) skal være foretaget inden 10. maj.
2. Anden bekæmpelse skal være foretaget inden udgangen af juni.
3. Tredje bekæmpelse skal være foretaget inden udgangen af juli.

Bekæmpelse med glyphosat

1. Første bekæmpelse skal være foretaget inden 10. maj.
2. Anden bekæmpelse skal være foretaget inden 5. juni.
3. Tredje bekæmpelse i form af rodstikning, skal være foretaget inden udgangen af september.

Yderligere information

- Bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo: [Bekendtgørelse om bekæmpelse af kæmpebjørneklo \(retsinformation.dk\)](https://retsinformation.dk/retsinformation/1444444)
- Miljøstyrelsens vejledninger omkring kæmpebjørneklo: [Kæmpebjørneklo - Miljøstyrelsen \(mst.dk\)](https://miljostyrelsen.dk/kjempebjorneklo)
- HedeDanmark, bekæmpelse af kæmpebjørneklo: [Bekæmpelse af kæmpebjørneklo - Læs 9 gode metoder her \(hededanmark.dk\)](https://hededanmark.dk/bekampelse-af-kjempebjorneklo)
- Bispebjerg Hospitals giftlinje om bjørneklo: [Bjørneklo \(bispebjerghospital.dk\)](https://bispebjerghospital.dk/bjorneklo)

Haderslev
Kommune

Haderslev Kommune
Christian X's Vej 39
6100 Haderslev

www.haderslev.dk